OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Lainvalmisteluosasto
LsN Virpi Korhonen

29.1.2019

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI JULKISEN HALLINNON TIEDONHALLINNASTA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 284/2018 vp)

Viitaten eduskunnan hallintovaliokunnan kuulemiseen 25.1.2019 oikeusministeriö on lisäselvittänyt eräitä ehdotetun lain soveltamisalaan ja siirtymäsäännöksiin liittyviä kysymyksiä.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 3 §:n mukaan lain 19—20 ja 26—27 §:ää ei sovelleta lainkäyttöön ja lain 3 lukua ei sovelleta tuomioistuimien eikä muiden lainkäyttöelimien toimintaan. Säännöksen sanamuodon perusteella ei ole yksiselitteistä, miten soveltamisalan on tarkoitettu rajautuvan. Esityksen perusteluissa viitataan tuomioistuimiin ja niiden toimintaan. Tämän vuoksi oikeusministeriössä on käyty läpi vielä julkisen hallinnon tiedonhallintalakiehdotuksen soveltamisalasäännöksen perusteella esityksen suhdetta syyttäjälaitoksen ja ulosottoviranomaisten toimintaan.

Ehdotetun tiedonhallintalain soveltaminen syyttäjälaitokseen tai ulosottotoimintaan ei suoritetun tarkastelun perusteella vaikuta yleisesti ottaen kuitenkaan ongelmalliselta. Näiden osalta ei ole tarvetta toteuttaa tuomioistuimien lainkäyttötoimintaa vastaavia soveltamisalan rajauksia. Sen sijaan ehdotetut siirtymäsäännökset ovat tällöin eräiltä osin ongelmallisia vuoden 2019 lokakuussa voimaan tulevan syyttäjälaitoksen organisaatiouudistuksen, eduskunnan käsiteltävänä oleva ulosoton rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän tietojärjestelmien uudistamisen sekä syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten yhteisen tietojärjestelmän käyttöönoton vuoksi.

Syyttäjälaitoksen organisaatio on tammikuussa 2019 vahvistetun syyttäjälaitoslain (32/2019) mukaan tulossa voimaan 1.10.2019. Syyttäjälaitoksen organisaatiouudistus vaikuttaa ratkaisevasti siihen, mikä tai mitkä syyttäjälaitoksessa ovat julkisen hallinnon tiedonhallintalain tarkoittamia tiedonhallintayksiköitä. Julkisen hallinnon tiedonhallintalain ehdotettu voimaantulo on kuukautta ennen syyttäjälaitoksen organisaatiouudistuksen voimaantuloa. Pulmallista olisi, jos syyttäjälaitos joutuisi toteuttamaan

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

laista seuraavat uudet velvoitteet vanhan organisaation mukaisena yhden kuukauden ajaksi. Keskeisissä muuttuvissa kuvausvelvoitteissa (5 ja 28 §) on kuitenkin siirtymäaika, joiden perusteella vaikuttaa, että tältä osin syntyvä ongelma on vältettävissä. Sen sijaan eräiden tieto- ja asianhallintajärjestelmäkytkentäisten säännösten osalta ehdotetut siirtymäajat jäävät lyhyeksi.

Syyttäjien ja yleisten tuomioistuimien yhteinen asianhallintajärjestelmä otetaan käyttöön siten, että viimeisimmän käyttöönottosuunnitelman mukaan järjestelmä on kokonaisuudessaan käytössä vasta vuoden 2021 lopulla. Yleiset tuomioistuimet on rajattu joidenkin säännösten soveltamisalan ulkopuolelle, jolloin siirtymäaikasääntelykään ei koske niitä. Sen sijaan, jos säännöksiä sovelletaan syyttäjälaitokseen, kuten perusteltua vaikuttaisi olevan, ei ehdotettuja tietojärjestelmiin kohdistuvia toiminnallisuusvaatimuksia ole kaikilta osin mahdollista toteuttaa siirtymäaikojen puitteissa, koska yleisten tuomioistuimien ja syyttäjälaitoksen tietojärjestelmäuudistus (AIPA) on kokonaisuudessaan valmis käyttöönottosuunnitelman mukaan vasta vuoden 2022 alkuun mennessä. Vanhoihin poistuviin järjestelmiin ei ole niiden iän vuoksi teknisesti mahdollista toteuttaa useita muutoksista eikä se myöskään muutamien ylimenokuukausien vuoksi olisi taloudellisesti tai toiminnallisesti tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi on olennaista, että eräiden laissa olevien vaatimusten (erityisesti 17 §, 19 § 1 ja 2 mom. sekä 26 §) siirtymäaika ulottuisi syyttäjälaitoksen osalta vuoden 2021 loppuun asti.

Myös ulosotossa on vireillä rakenneuudistus (HE 71/2018 vp). Ulosoton osalta esityksessä ehdotetut siirtymäajat vaikuttaisivat kuitenkin pääosin riittäviltä. Siirtymäsäännösten osalta riskejä liittyy ennen kaikkea oikeusministeriön hallinnonalan uuden hallinnollisen asianhallintajärjestelmän käyttöönottoon, joka on uudelleenkilpailutuksen vuoksi viivästynyt. Suurissa ICT- hankkeissa kohtuullisen lyhyet ja täsmälliset siirtymäajat voivat muodostaa pulmia, tilanteissa, joissa hankkeet ennakoimattomasti viivästyvät. Tältä osin olisi perustelua toteuttaa lakiin joustomahdollisuus tällaisia poikkeustilanteita silmällä pitäen.

Edellä kuvatun perusteella lain 3 §:n 2 momentti tulisi uudelleen muotoilla siten, että lainkäyttö-termi korvattaisiin täsmällisemmällä ilmaisulla. Soveltuva ilmaus voisi olla: ”Tämän lain 19-20 ja 26-27 §:ää ei sovelleta tuomioistuimien eikä valitusasioita käsittelemään perustettujen lautakuntien lainkäyttöön”. Sekä ”Tämän lain 3 lukua ei sovelleta --- tuomioistuimien ja valitusasioita käsittelemään perustettujen lautakuntien toimintaan, ---.”. Edellä mainittuja ilmaisuja käytetään myös hallituksen esityksessä laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 29/2018 vp). Lisäksi edellä kuvattu olisi otettava lain 30 §:n siirtymäsäännösten osalta huomioon.